

Història
Àngel Duarte

Una peça d'orfebreria

El juny del 1944, anticipant-se als seus companys d'altres contrades de França i coincidint amb el desembarcament dels aliats a les platges de Normandia, els resistents de Saint-Amand-Montrond, al departament del Cher, es revoltaren i varen prendre el control de la ciutat. L'enfrontament amb els milicians fidels al govern de Vichy es va resoldre ràpidament. La ciutat alliberada celebra la victòria. Aquesta, però, és efímera. La precipitació dels gaullistes i comunistes aplegats en una única empresa *maquisard* els obligà a fugir de la ciutat i refugiar-se amb alguns hostatges als afores de la localitat. La desgràcia estava servida. L'evacuació dels combatents de la França lliure va anar seguida de la intervenció dels alemanys i la restauració de les autoritats de Vichy; de la represió sobre la localitat i, al seu torn, la presa d'hostatges entre els familiars dels alçats; de les negociacions maldestres i les arrogàncies dels valents; de l'esforç mitjancer de l'alcalde, d'algun empleat de la sotsprefectura corresponent o de l'arquebisbe de Bourges; l'assassinat, vil, dels jueus, autèntic boc expiatori d'una tragèdia d'inequívoc sabor francès.

De tot plegat en va tenir notícia un dia l'historiador i assagista Tzvetan Todorov. Amb paciència, i d'altres virtuts pròpies de l'historiador que conserva el gust per la feina ben feta, l'autor va recórrer a arxius i testimonis, formulà preguntes i trobà respostes. Amb tot aquest material reconstrueix, gairebé dia per dia, una tragèdia. Que, ben cert, és francesa, però que, ben mirat, també és europea i, segur, molt propera al lector català.

L'historiador i el filòsof acarat a les incerteses del present s'encavalquen i Todorov ens aporta una lliçó moral, la que sorgeix d'una memòria intencionadament complexa.

Todorov veu les coses tal com són; o, per ser precisos, tal com van ser. No s'atura. Va molt més enllà. N'extreu una moralitat sense falsos moralismes. Constata que la moral del sacrifici té, com Janus, dues cares: la sinistra i l'heroica. La del qui sacrifica els altres o, alternativament, la del qui s'ofereix, a ell mateix, en sacrifici. Es tracta de virtuts necessàries, imprescindibles, per a la pàtria en moments excepcionals. Ara, al costat d'aquestes hi ha la possibilitat, que al Saint-Amand de juny del 1944 també es va fer present, d'una moral sense res sacre ni violent; d'una moral del risc. Aquella que du a l'assumpció de riscos calculats en benefici de la ciutat, des de la confiança en l'èxit, amb una gran dosi de fe en -ves per on- la condició humana. Virtuts humils i quotidianes que constitueixen, diu Todorov en una obra altament recomanable, un raig d'esperança.*

Una tragèdia francesa

Tzvetan Todorov
L'Avenç
Barcelona, 2009
Preu: 17 euros
Pàgines: 155

1 2 3 4 5

Calders presenta un naufragi metafòric, envoltat de boira

AVUI

notisme, supervivent de dos llançaments al mar, el predicador, l'israelita... Però, sobretot, el gran capità Maurici, nascut com l'autor mateix l'any 1912, l'any de l'enfonsament del *Titanic*, extremadament preocupat per la falta d'una banda de música al vaixell per al moment del naufragi, però dubtós davant del risc que el naufragi "quedi frívol". A falta d'una orquestra professional i amb la ràdio espatllada, el capità reclutarà els viatgers per organitzar el "simulacre" del naufragi, perquè sempre que un "il·luminat es proposi d'improvisar una banda, trobarà aficionats estrenus ajupint-se a tocar fins que la mort els alliberarà".

Els detalls són la base de les grans conquestes del pensament

Ronda naval sota la boira és una obra amb un encant indefinible. Espera que algú la pugi als escenaris, que se'n facin adaptacions en còmic, que algú l'enregistri en veu alta perquè els lectors, convertits en oients, puguin disfrutar dels diàlegs sorprenents, de les imatges absurdes, de la gran quantitat de detalls i observacions que, com diu irònicament el mateix Calders, "són la base de les grans conquestes del pensament".*

ou com balla en el cim d'un infernal brollador submarí". És aquesta espera el que permet a l'autor desenvolupar l'acció amb escenes hilarants (sempre hi ha qui vol naufragar abans que els altres, el capità asse-

gura la igualtat d'accés a l'aigua programant el naufragi a una hora i data exactes...) i la caracterització dels personatges, sempre molt sobreactuats: la bonica i abúlica Olga, el grotesc Gran Abelamar, professor d'hip-

Recreació televisiva de dos neandertals

AVUI

detals, unes qüestions que Gemma Aguilera aborda de manera pluridisciplinària a *Una humanitat extingida*, un apassionat i entenedor viatge al món dels neandertals.

Dades sorprenents

Aquest llibre ens descobreix, a partir dels resultats d'investigacions capdavanteres -moltes de les quals han estat fetes a Catalunya o a partir de les restes que els neandertals hi van deixar-, tot un seguit de dades desconegudes i sorprenents sobre aquests misteriosos i no tan llunyans cosins nostres. Perquè, malgrat que els neandertals van constituir una humanitat diferent de la nostra, gràcies a la seva intel·ligència i capacitat per parlar també eren capaços d'ex-

pressar sentiments, manipular conceptes abstractes i tenir una noció complexa de la vida i la mort. I van desenvolupar una cultura sofisticada amb estructures socials fermes. Tot això, i moltes coses més, Aguilera ens les explica amb un estil científicament rigorós però alhora molt amè.

Ara per ara el motiu precís de la desaparició d'aquesta altra humanitat continua sent debatut. Però hi ha una dada interessant que Aguilera apunta, perquè curiosament la seva extinció va coincidir amb una innovació molt concreta de la nostra espècie. No van ser les eines, ni les armes, ni l'estructura social, ni l'ús del foc: fou l'art. Potser una lliçó històrica que aquesta obra ens pot ajudar a recordar.*

La periodista Gemma Aguilera ens ofereix, amb rigor i amenitat, un estudi sobre els neandertals en què incorpora dades desconegudes i sorprenents, com ara que l'extinció de l'espècie va coincidir amb l'aparició de l'art, un apunt per reflexionar tant com calgui

1 2 3 4 5